

คหกรรมศาสตร์ศึกษาและการสร้างสมรรถนะผู้เรียนในอนาคต
**The Home Economics Education and Competency Development
for Future Learners**

น็อร ดาวเจริญพร

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

Nion Dowcharoenporn

Rajamangala University of Technology Phra Nakhon, Thailand

E-mail Address: nion.d@rmutp.ac.th

*****

บทคัดย่อ

แนวทางการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์เพื่อสร้างสมรรถนะผู้เรียนในอนาคต ทั้งระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับอาชีวศึกษา และระดับอุดมศึกษา ให้สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ซึ่งได้กำหนดจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะและสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 กรอบการพัฒนาผู้เรียนคหกรรมศาสตร์ในอนาคต ประกอบด้วย 1) หลักสูตรที่มุ่งเสริมสร้างสมรรถนะผู้เรียน ในด้านความคิดสร้างสรรค์ คุณธรรม การจัดการ และการคิดวิเคราะห์ 2) การจัดการเรียนการสอนที่สร้างสมรรถนะ เน้นความยืดหยุ่น ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม มีประสบการณ์ตรง 3) ผู้สอน ต้องมีสมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการวิจัย ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการจัดการเรียนการสอนที่สร้างบรรยากาศเชิงบวกในชั้นเรียน 4) ผู้เรียน สามารถเป็นนักปฏิบัติด้านคหกรรมศาสตร์ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล ใช้เทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้การพัฒนาและการนำหลักสูตรไปใช้ต้องคำนึงถึงสมรรถนะผู้เรียนในแต่ละระดับชั้น ความมุ่งหมายของ การจัดการศึกษา ขอบข่ายการจัดการศึกษาด้านคหกรรมศาสตร์ และระดับการศึกษาของหลักสูตร เพื่อสร้างสมรรถนะผู้เรียนในอนาคตที่ตรงกับความต้องการของสังคมมากขึ้น

คำสำคัญ: คหกรรมศาสตร์ศึกษา; สมรรถนะผู้เรียน; ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

Abstracts

Guidelines for teaching and learning in Home Economics to build capacity of learners in the Primary level Vocational level Higher education level. In line with the National Education Plan 2017-2036, which defines the aim of educational management to develop learners to have characteristics and competencies in the 21st century. The framework for the development of future home economics learners consists of 1) courses aimed at enhancing learner competency; in creativity, morality, management and analytical thinking 2) teaching and learning management that creates competence focus on resilience Use

* วันที่รับบทความ: 27 เมษายน 2565; วันแก้ไขบทความ 8 กรกฎาคม 2565; วันตอบรับบทความ: 11 กรกฎาคม 2565

Received: April 27, 2022; Revised: July 8, 2022; Accepted: July 11, 2022

technology and innovation have direct experience. 3) Instructors must have competence in using information technology. Curriculum development, research, and student-centered learning management. and teaching and learning management that creates a formal atmosphere in the classroom. 4) Students can be home economics practitioners. be creative think analytically Use technology appropriately. Moreover, home economics education management has to pay attention to the learners' future competence according to the educational level, competency, purpose, and scope of the course to achieve the mandatory quality in the learners that better meet the needs of society.

Keywords: Home Economics Education; learner competence; 21st century learners

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนา กำลังคนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุขในกระแสการเปลี่ยนแปลง อย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 เนื่องจากการศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างความได้เปรียบของประเทศ เพื่อการแข่งขันและยืนหยัดในเวทีโลกภายใต้ระบบเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นพลวัต ประเทศต่างๆ ทั่วโลกจึงให้ความสำคัญและทุ่มเทกับการพัฒนาการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตนให้สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลง ของระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ภูมิภาค และของโลก ควบคู่กับการธำรงรักษาอัตลักษณ์ของประเทศ ใน ส่วนของประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษา การพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของคนไทย ให้มีทักษะ ความรู้ความสามารถ และสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนา ประเทศ ภายใต้แรงกดดันภายนอกจากกระแสโลกาภิวัตน์ และแรงกดดันภายในประเทศที่เป็นปัญหาวิกฤตที่ ประเทศต้องเผชิญ เพื่อให้คนไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดี สังคมไทยเป็นสังคมคุณธรรม จริยธรรม และประเทศ สามารถก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้ว รองรับการเปลี่ยนแปลงของโลก ทั้งในปัจจุบันและอนาคต โดยการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญและส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษา ระบบเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศไทย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560 : 1) สอดคล้องกับแผนการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า "คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมี คุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างมีความสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21" โดยมีพันธกิจหลักในการพัฒนาระบบและกระบวนการจัดการศึกษาที่คนไทยทุกคนเข้าถึงโอกาสในการศึกษา เรียนรู้ตลอดชีวิต พัฒนาคุณภาพคนไทยให้เป็นผู้มีความรู้ คุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สร้างความมั่นคงแก่ประเทศชาติโดยสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และสังคมคุณธรรม พัฒนา ความสามารถและศักยภาพความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย เพื่อการก้าวข้ามกับดักประเทศรายได้ ปานกลางโดยมีเป้าหมายด้านผู้เรียน คือ มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะ ทักษะในการเรียนรู้ใน ศตวรรษที่ 21 (มานะ สิ้นธุวงษานนท์, 2562 : 119)

การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในโลกยุคศตวรรษที่ 21 เป็นการจัดการศึกษาในโลกยุคใหม่ที่เน้นการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนใช้ปัญญาในการสร้างองค์ความรู้และผลิตด้วยตนเองที่มีค่าต่อสังคม เป็นการจัดการศึกษาที่เน้นการเรียนรู้วิธีการเรียนรู้ (Learn how to learn) เน้นทักษะการเรียนรู้ (Learning Skills) เน้นการเรียนรู้แบบร่วมมือรวมพลัง เป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาให้คนยุคใหม่มีความรู้ด้านภาษาที่จะสามารถสื่อสารได้ในระดับสากลในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศหรือยุคเทคโนโลยีดิจิทัล รู้วิธีการคิด และพัฒนาคุณลักษณะความเป็นคนดีมีคุณธรรม มีค่านิยมที่เหมาะสมต่อสังคมโลกในยุคศตวรรษที่ 21 จากสภาพการณ์ดังกล่าวนี้ ครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนบทบาทในการจัดการเรียนรู้จากครูผู้สอน (Teacher) เป็นครูฝึก (Coach) หรือ ครูผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Learning Facilitator) ซึ่งนับว่าสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ในโลกปัจจุบันที่เต็มไปด้วย

ด้วยการปรับเปลี่ยนผกผันของนวัตกรรมและเทคโนโลยีจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูผู้สอนจะต้องปรับเปลี่ยนเรียนรู้ที่จะเลือกใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม รวมทั้งสร้างสรรค์วิธีการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความสนใจ ความต้องการและธรรมชาติของผู้เรียนยุคดิจิทัลที่มีสไตล์การเรียนรู้การคิด รวมทั้งวิถีแห่งการเรียนรู้ที่แตกต่างไปจากเดิม (ประยูร บุญใช้, 2564 : 242)

สมรรถนะของผู้เรียน หมายถึง คุณลักษณะที่ผู้เรียนทุกคนมีและใช้ได้อย่างเหมาะสมผลักดันให้ผลการปฏิบัติงานบรรลุตามเป้าหมาย ได้แก่ ความรู้ทักษะ บุคลิกภาพ แรงจูงใจทางสังคม ลักษณะนิสัย รูปแบบความคิด วิธีคิด และการกระทำซึ่งสมรรถนะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย สมรรถนะที่สำคัญดังนี้คือ 1) ความสามารถในการสื่อสาร 2) ความสามารถในการแก้ปัญหา 3) ความสามารถในการคิด 4) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี 5) ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต (มานะ สิ้นธวัชชานนท์, 2562 : 124) การจัดการเรียนรู้สำหรับครูในปัจจุบันจำเป็นต้องศึกษาทำความเข้าใจเชิงลึกด้านเนื้อหากรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อันจะส่งผลต่อการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมเชื่อมโยงหลายมิติปฏิบัติกิจกรรมที่หลากหลาย นำไปสู่การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ที่มีคุณภาพการจัดการเรียนการสอนที่ต้องยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การประเมินผลที่ครอบคลุมหลักสูตรเนื้อหาวิชาในลักษณะที่เป็นสหวิทยาการ ความสอดคล้องกับบริบทโรงเรียนที่แตกต่าง โดยเน้นที่ผู้เรียนมีส่วนร่วม รวมไปถึงการใช้สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อเป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนรู้ให้บรรลุผลอย่างเป็นรูปธรรม (ระพีพัฒน์ หาญโสภณ และคณะ, 2563 : 163) ซึ่งสอดคล้องกับ นนทลี พรธาดาวิทย์ และอมรรัตน์ อนันต์วรภาพงษ์ (2551 : 33) ได้กล่าวว่า ผู้เรียนคหกรรมศาสตร์ในอนาคตควรมีคุณลักษณะ ดังนี้ ด้านความรู้ ควรมีความรู้พื้นฐานทางเทคโนโลยีใหม่ๆ มีความเข้าใจปรัชญาและจุดมุ่งหมายของคหกรรมศาสตร์ และมีความรู้พื้นฐานทางวิชาการดี ด้านบุคลิกภาพ ควรมีความตั้งใจจริง มีความสุขกับการเรียนและการทำงานคหกรรมศาสตร์ มีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น มีความรับผิดชอบ ใฝ่รู้ ค้นหาคำความรู้และข้อมูลข่าวสารตลอดเวลา กระตือรือร้น ขยัน อดทน มีวิสัยทัศน์ในการทำงาน มีระเบียบวินัย กล้าแสดงออก มีความถนัดในวิชาชีพ และมีความเป็นสากลด้านทักษะ ควรมีทักษะการคิดวิเคราะห์ตนเอง คิดอย่างมีวิจารณญาณและมีเหตุผล คิดอย่างสร้างสรรค์ รู้จัก

ประยุกต์ความรู้ทางทฤษฎีสู่การปฏิบัติ สามารถนำเสนอตนเองและผลงานต่อชุมชน สังคม และมีความสามารถในการพูด ฟัง อ่าน เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ด้านทัศนคติ ควรมีทัศนคติที่ดี มีความภาคภูมิใจในวิชาชีพ

การผลิตบัณฑิตในสาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ที่มีความรู้และทักษะด้านวิชาชีพ ควบคู่ไปกับการมีคุณธรรม จริยธรรม และเจตคติที่ดีตระหนักในการอนุรักษ์และเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นรวมทั้งศิลปวัฒนธรรมไทยนั้น เป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม ของบุคคล ชุมชนและสังคม (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2557:ออนไลน์) การเรียนวิชาคหกรรมศาสตร์ สามารถมีความก้าวหน้าได้เป็นลำดับจนถึงปริญญาเอก ในปัจจุบันมีการจัดการเรียนการสอนทางด้านคหกรรมศาสตร์ทั้งในระดับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มสามารถการเรียนรู้การทำงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับอาชีวศึกษา ระดับอุดมศึกษา และมีความก้าวหน้าทางวิชาการดังจะเห็นได้จากการจัดประชุมสัมมนานักคหกรรมศาสตร์ เพื่อหาทางส่งเสริมอาชีพคหกรรมศาสตร์ และแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างนักคหกรรมศาสตร์ไทยกับนักคหกรรมศาสตร์ในต่างประเทศ รัฐบาลและสถาบันการศึกษาที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้ปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพของสังคมและทำให้ผู้เรียนได้มีโอกาสได้ศึกษาที่สูงขึ้น และประกอบอาชีพได้อย่างกว้างขวาง (มณี โกสุมาศ, 2540 : 4) การสร้างสมรรถนะผู้เรียนในอนาคตนำไปสู่ การปรับปรุงหลักสูตรกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ รวมถึงการฝึกปฏิบัติและองค์ความรู้ทางด้านคหกรรมศาสตร์ อีกทั้งยังคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างผู้เรียนในแต่ละระดับตามขอบข่ายการจัดการศึกษาและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

แนวคิดเกี่ยวกับคหกรรมศาสตร์ศึกษา

1. ความหมายของคหกรรมศาสตร์

คหกรรมศาสตร์ มีผู้ให้ความหมายไว้หลายคน เมื่อย้อนไปยุคกรีกคลาสสิก Aristotle มองเห็นว่าครอบครัวดีเป็นรากฐานของสังคมและความต้องการที่จะบรรลุถึงการมีชีวิตที่ดีซึ่งหมายถึง การผลิตพลเมืองดี จากความหมายที่จำกัดเฉพาะเพียงเรื่องครอบครัว ต่อมานักคหกรรมศาสตร์หลายคนได้ร่วมกันพัฒนาความหมายของคหกรรมศาสตร์จากการประชุมสัมมนา Lake Placid Conference ครั้งที่ 4 ซึ่งเป็นการประชุมสัมมนาประจำปีทุกๆ 10 ปีของนักคหกรรมศาสตร์มีข้อสรุปว่า คหกรรมศาสตร์ คือ การศึกษาในเรื่องกฎหมาย สภาวะแวดล้อม หลักการและแนวความคิดที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพของคน และธรรมชาติของคน ความเป็นอยู่ในสังคมโดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างคนและสังคม (East, M, 1980 อ้างถึงใน อมรรัตน์ อนันต์วราพงษ์, 2548 : 23) “คหกรรมศาสตร์” เป็นวิชาที่ว่าด้วยศิลปะและหลักของการครองเรือน เช่น หลักการโภชนาการ การจัดตกแต่งบ้าน การเลี้ยงดูเด็ก เคหศาสตร์ หรือ เคหเศรษฐศาสตร์ ในปี พ.ศ. 2542 สมาคมคหเศรษฐศาสตร์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชินูปถัมภ์ ได้พิจารณาเห็นว่าสังคมโลกได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก และการจัดการเรียนการสอนทางคหกรรมศาสตร์ได้พัฒนาเพื่อให้สอดคล้องกับยุคสมัยการเปลี่ยนแปลงของโลก จึงได้นิยามความหมายของ “คหกรรมศาสตร์” ใหม่ ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 คหกรรมศาสตร์

หมายถึง วิชาที่เกี่ยวข้องกับความรู้ทางวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ โดยมุ่งพัฒนาครอบครัวด้วยการจัดการทรัพยากรบุคคล วัสดุและสิ่งแวดล้อม เพื่อพัฒนาอาชีพและเสริมสร้างคุณภาพชีวิตความมั่นคงของสถาบันครอบครัวและสังคม (กุลขนิษฐา ราชนบุญวัฒน์, 2553 : 8)

ปัจจุบันพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้ให้ความหมายของ คหกรรมศาสตร์ คือ วิชาที่เกี่ยวข้องกับความรู้ทางวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปะ โดยมุ่งพัฒนาครอบครัวด้วยการจัดการทรัพยากรบุคคล วัสดุและสิ่งแวดล้อม เพื่อพัฒนาอาชีพและเสริมสร้างคุณภาพชีวิต ความมั่นคงของสถาบันครอบครัวและสังคม ความหมายของคหกรรมศาสตร์ในปัจจุบันมีความหมายกว้างขึ้น คือ เป็นสาขาวิชาที่เกิดจากการบูรณาการหลายศาสตร์เข้าด้วยกัน ทั้งวิทยาศาสตร์ ศิลปะ มานุษยวิทยา และเทคโนโลยี สามารถจัดการปรับปรุงความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของบริบทครอบครัว ชุมชน ประเทศ และระดับโลกต่อไป

2. ปรัชญาของคหกรรมศาสตร์ศึกษา

คหกรรมศาสตร์เป็นวิทยาการที่มุ่งสร้างครอบครัวให้เป็นหน่วยผลิตและหน่วยบริโภคที่มีประสิทธิภาพ สมาคมคหกรรมศาสตร์แห่งสหรัฐอเมริกา ได้กำหนดปรัชญาและวัตถุประสงค์ของคหกรรมศาสตร์ไว้ว่า คหกรรมศาสตร์เป็นศาสตร์ที่ให้ความรู้และบริการขั้นพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงแข็งแรงของชีวิตครอบครัว นอกจากนี้ได้กำหนดปรัชญาไว้ว่า คหกรรมศาสตร์ คือ การศึกษาของบุคคลเกี่ยวกับการดำรงชีวิตของครอบครัว การพัฒนาสินค้าและบริการที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว การดำเนินการวิจัยเพื่อให้รู้ถึงความต้องการของบุคคลและครอบครัวที่เปลี่ยนแปลงไป ตามสภาพของสังคม ซึ่งหมายถึงความพึงพอใจในสิ่งที่ต้องการ และส่งเสริม ปรับปรุงสภาพแวดล้อมในชุมชน ประเทศชาติและโลก ให้เหมาะสมกับการดำรงชีวิตของครอบครัว (Parker, F.J, 1983 อ้างถึงใน อมรรัตน์ อนันต์วรพงษ์, 2548 : 23) มณี โกสุมาต (2540 : 2) ได้กล่าวถึง ปรัชญาของวิชาคหกรรมศาสตร์ ไว้ดังนี้

1. การศึกษาวิชาคหกรรมศาสตร์จะช่วยให้การศึกษาโดยทั่วไป บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ วิชานี้จะช่วยแก้ปัญหาครอบครัวและชุมชนได้อย่างดี
2. การศึกษาวิชาคหกรรมศาสตร์ควรเป็นการศึกษาที่ต่อเนื่อง โดยเริ่มแต่วัยเด็กเพราะถือว่าผู้เรียนจะสามารถปรับตัวให้เข้ากับโลกที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาได้
3. วิชาคหกรรมศาสตร์จะต้องเรียนจากปัญหาจำเป็นที่หลักสูตรจะต้องเปิดกว้างและมีการปรับปรุงอยู่เสมอ ทั้งนี้ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความต้องการและความสนใจของผู้เรียน
4. วิชาคหกรรมศาสตร์มีอิทธิพลต่อสังคม ช่วยพัฒนาสังคมและประเทศ เป็นวิชาที่มีคุณค่ามีเกียรติและเป็นที่ยอมรับของสังคมอย่างยิ่ง

การศึกษาศาสตร์คหกรรมศาสตร์ควรวางรากฐานที่ดีในการดำเนินชีวิตในบ้าน และฝึกความเป็นประชาธิปไตยในบ้านตลอดจนนำเอาความรู้สาขาต่างๆ มาปรับปรุงชีวิตในครอบครัวและชุมชนให้ดีขึ้น ช่วยสร้างเสริมนิสัยที่ดีและความรับผิดชอบต่อสังคมอีกด้วย หลักสูตรของวิชาคหกรรมศาสตร์จึงควรเป็นหลักสูตรที่มีขอบเขตนี้อีกกว้างสอดคล้องกับความแตกต่างของบุคคล

3. ความเป็นมาของคหกรรมศาสตร์ศึกษา

การศึกษาวิชาคหกรรมศาสตร์มีมาช้านานแล้ว แต่เดิมเชื่อกันว่าผู้หญิงจะต้องเรียนรู้ในเรื่องการบ้านการเรือน เย็บปักถักร้อยซึ่งได้รับการถ่ายทอดมาจากบิดามารดาและปู่ ย่า ตายาย แม้แต่งงานอาชีพต่าง ๆ ก็ยังไม่มีโรงเรียนเปิดสอนโดยเฉพาะ การเรียนคหกรรมศาสตร์จึงมีในวังและบ้านขุนนาง ผู้ที่ได้เรียนจะเป็นกุลสตรี ต่อมามีการเปลี่ยนแปลงทางการปกครอง เศรษฐกิจและสังคม ได้จัดให้มีการเรียนในระบบโรงเรียนที่ถ่ายทอดความรู้ทางด้านคหกรรมศาสตร์ (มณี โกสุมาต, 2540 : 4) การศึกษาวิชาคหกรรมศาสตร์มีวิวัฒนาการของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา โดยระยะแรกนั้นมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในการดูแลครอบครัว พึ่งพาตนเองและช่วยเหลือสังคมได้ ในระดับอุดมศึกษาขอขยายเนื้อหาที่มีความลุ่มลึกและเฉพาะทาง ตามความถนัด ความสนใจของผู้เรียน มีทักษะปฏิบัติที่สามารถประกอบอาชีพและตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงาน

ทัศน งามเวียน (2549 : 3) ได้กล่าวว่าขอบข่ายของสาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ ประกอบด้วย 5 สาขาวิชา คือ 1) อาหารและโภชนาการ ประกอบด้วย อาหารหลัก 5 หมู่ สารอาหาร การจัดอาหารครบทั้ง 5 หมู่ 2) เสื้อผ้าและสิ่งทอ ประกอบด้วย การออกแบบและการตัดเย็บเสื้อผ้า ความรู้ด้านสิ่งทอ การเลือกเสื้อผ้าและการดูแลรักษาเสื้อผ้าในครอบครัว 3) การจัดการบ้านเรือนและการบริโภคศึกษา คือ เป้าหมายในการจัดการครอบครัวและบทบาทของการจัดการที่มีต่อครอบครัว 4) การตกแต่งบ้านและการตกแต่งภายใน ประกอบด้วย บ้านที่น่าอยู่อาศัยของครอบครัวที่อยู่อาศัย การเลือกที่อยู่อาศัยของครอบครัว การจัดและดูแลรักษาที่อยู่อาศัย 5) พัฒนาการเด็กและความสัมพันธ์ในครอบครัว ประกอบด้วย การจัดกระบวนการสังคมประกิต และครอบครัวในฐานะที่เป็นระบบการสร้างความสัมพันธ์เชิงพัฒนาในครอบครัว การปรับตัวของผู้ปกครองต่อการเปลี่ยนแปลงทางพัฒนาของเด็ก วัฒนธรรมทางสังคมและการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ที่มีผลกระทบและมีอิทธิพลต่อระบบครอบครัวและการเป็นแบบอย่างในการให้ความรู้ ความเข้าใจและการจัดการด้านอารมณ์ของเด็ก

นนทลี พรธาดาวิทย์ (2545 : 9) ได้กล่าวว่า แกนหลักของคหกรรมศาสตร์จึงเป็นเรื่องระบบนิเวศวิทยาครอบครัวที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของครอบครัวที่มีต่อธรรมชาติ และสภาพแวดล้อมที่มนุษย์ก่อขึ้น และความพยายามที่จะสร้างหน้าที่ภายในครอบครัว และบทบาทระหว่างครอบครัวกับสถาบันทางสังคมอื่นๆ และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ครอบครัวเกี่ยวข้องด้วย คือ 1) ความสัมพันธ์ของครอบครัวและพัฒนาการเด็ก 2) เศรษฐศาสตร์และการบริโภคของบุคคล และความเป็นอยู่ของครอบครัว 3) โภชนาการในเรื่อง การเลือก การถนอมรักษา การเตรียมและการใช้อาหาร 4) การออกแบบ การเลือก โครงสร้าง และการดูแลเสื้อผ้า รวมถึงความสำคัญของเสื้อผ้าทางด้านจิตวิทยาและสังคม 5) เส้นใยสำหรับเสื้อผ้า และเครื่องใช้ในบ้าน 6) ที่อยู่อาศัยของครอบครัวและอุปกรณ์เครื่องตกแต่งบ้าน 7) ศิลปะที่ใช้ในชีวิตประจำวัน 8) การจัดการทรัพยากรอย่างมีคุณค่าของบุคคล ครอบครัวและสังคม

คหกรรมศาสตร์ศึกษา เป็นสาขาวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวและบูรณาการความรู้จากหลายๆ สาขาวิชาด้วย เป็นองค์ความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในการดำรงชีวิต ยกระดับคุณภาพชีวิต ปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของ

สังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี จากความหมายปรัชญา ขอบข่ายของวิชาชีพคหกรรมศาสตร์จึงเกิดการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรสาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ จัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนในแต่ละระดับมีองค์ความรู้ตามสมรรถนะซึ่งแบ่งคหกรรมศาสตร์ศึกษา เป็น 3 ระดับ ดังนี้

1. คหกรรมศาสตร์ศึกษาในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ในอดีตการเรียนรู้เรื่อง การบ้านการเรือนเย็บปักถักร้อย ได้รับการถ่ายทอดมาจากพ่อแม่ เครือญาติ ยังไม่มีโรงเรียนเปิดสอน ต่อมาเกิดโรงเรียนสำหรับสตรีแห่งแรกในประเทศไทยขึ้น ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว คือ โรงเรียนกุลสตรีวังหลัง ซึ่งต่อมาคือโรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย และโรงเรียนสุนันทาลัยซึ่งเป็นโรงเรียนเฉพาะสตรี เพื่อให้การศึกษาแก่สตรีด้านคหกรรมศาสตร์ (Bualamyai, S, 993 : 92-95) ต่อมามีการประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2475 มีการจัดประเภทการศึกษาเป็น ประเภทสามัญศึกษา คือความรู้พื้นฐานโดยทั่วไป และประเภทวิสามัญศึกษา คือการศึกษาวิชาชีพ โดยจัดให้เหมาะสมตามความต้องการ เช่น วิชาลีเกอริส หัตถกรรม และพาณิชยกรรม ในปี พ.ศ. 2477 ได้มีการเปิดโรงเรียนการเรือนแห่งแรก คือ โรงเรียนมัธยมวิสามัญการเรือนสังกัดกระทรวงธรรมการ เปิดดำเนินการที่วังกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์และได้ย้ายมาอยู่วังจันทร์เกษม ในปี พ.ศ. 2480 เปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนการเรือนวังจันทร์เกษม ในปี พ.ศ. 2483 ย้ายมาอยู่ในวังสุนันทาและเปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนการเรือนพระนคร ในปี พ.ศ. 2520 มีการประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 โดยสาระที่เกี่ยวกับวิชาชีพ ได้กำหนดให้มีการจัดการเรียนการสอนทั้งสายสามัญศึกษาและอาชีวศึกษา โดยให้มีการจัดการเรียนวิชาชีพที่เหมาะสมกับวัยทุกชั้นเรียนตั้งแต่ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา รวมทั้งการศึกษานอกระบบ โดยระดับประถมศึกษา มีรายวิชากลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ สาระสำคัญได้แก่ งานประดิษฐ์และงานช่าง งานบ้าน งานเกษตร ตลอดจนมีรายวิชาเลือกเกี่ยวกับการดำรงชีวิตที่หลากหลาย เช่น งานไม้ งานโลหะ งานประดิษฐ์ งานตัดเย็บ เป็นต้น สำหรับระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีกลุ่มวิชาการงานและอาชีพ โดยแบ่งเป็นวิชาการงาน ซึ่งเป็นวิชาพื้นฐานที่ต้องเรียน ในปี พ.ศ. 2544 มีการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กำหนดให้มีกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ประกอบด้วย 5 สาระการเรียนรู้ได้แก่ สาระที่ 1 การดำรงชีวิตและครอบครัว สาระที่ 2 การอาชีพ สาระที่ 3 การออกแบบและเทคโนโลยี สาระที่ 4 เทคโนโลยีสารสนเทศ สาระที่ 5 เทคโนโลยีเพื่อการทำงานและอาชีพ ในปี พ.ศ. 2551 ได้มีการปรับปรุงหลักสูตรโดยใช้ชื่อว่า หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้หลักสูตรมีความชัดเจน เหมาะสมในการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย สาระที่ 1 การดำรงชีวิตและครอบครัว สาระที่ 2 การออกแบบและเทคโนโลยี สาระที่ 3 เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สาระที่ 4 การอาชีพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 : 19)

2. คหกรรมศาสตร์ศึกษาในระดับอาชีวศึกษา โรงเรียนอาชีวศึกษามีอยู่ทั่วประเทศ นับว่ามีบทบาทสำคัญมากในการจัดการเรียนการสอนวิชาคหกรรมศาสตร์ ในสมัยก่อนเป็นที่รู้จักกันในนามของโรงเรียนช่างสตรี ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค จุดมุ่งหมายในการตั้งโรงเรียนอาชีวศึกษาก็เพื่อให้นักเรียนออกไปประกอบอาชีพได้ในสาขาอาหาร เสื้อผ้า การประดิษฐ์ ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (มณี โกสุมาต, 2540 : 5) ในปีพ.ศ. 2441 ประกาศใช้โครงการศึกษาชาติ เป็นฉบับแรก มีการจัดการเรียนสามัญและการศึกษาพิเศษ

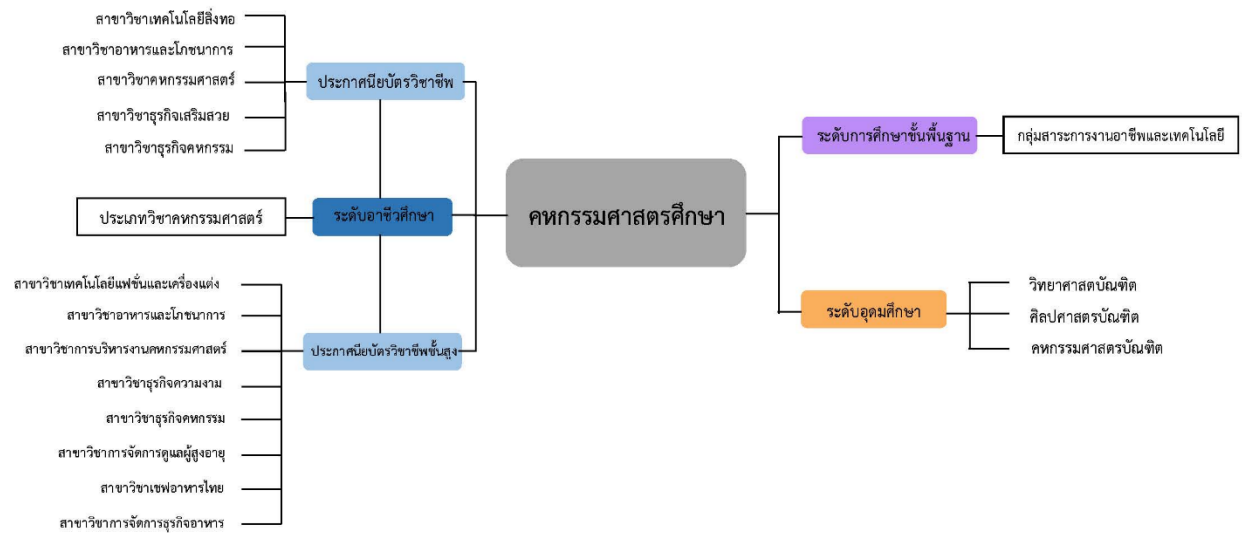
หรือโรงเรียนอาชีวศึกษา โดยจัดการเรียนการสอนวิชาหัตถกรรม กสิกรรม และคหกรรม ต่อมาในปี พ.ศ. 2445 ได้แบ่งการศึกษาสายสามัญ 4 ระดับ สายอาชีวะ 3 ระดับ ซึ่งวิชาในสายอาชีวะส่วนใหญ่ประกอบด้วย รายวิชาทางด้าน หัตถกรรมและเกษตรกรรม (นิกุล ชุ่มมัน และคณะ, 2563 : 64) ในปี พ.ศ. 2465 ได้เริ่มก่อตั้ง โรงเรียนสตรีวัดสุทธิวราราม เป็นสอนระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง 6 ต่อมาในปี พ.ศ. 2474 เปลี่ยนชื่อเป็น โรงเรียนสตรีบ้านทวาย สังกัดกรมอาชีวศึกษา และเปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนการช่างสตรีพระนครใต้ (ทัศนยา เมฆเวียง, 2549 : 162) ในปี พ.ศ. 2581 โรงเรียนช่างทอวัดโบสถ์สังกัดกองอาชีวศึกษา กรมวิชาการ เปิดสอนวิชาการทอผ้า ต่อมา เปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนช่างทอวัดสามพระยา ในปี พ.ศ. 2490 เปลี่ยนชื่อเป็น โรงเรียนการช่างสตรีโชติเวช เปิดสอนระดับอาชีวะชั้นสูง แผนกช่างสตรี ต่อมาได้ยกระดับฐานะเป็นวิทยาลัย ในปี พ.ศ. 2517 มีชื่อว่า วิทยาเขตโชติเวช สังกัดวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา

หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ 2530 มุ่งสนองนโยบายในการพัฒนากำลังคนด้านอาชีพของประเทศ ทั้ง ด้านการเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และบริการ โดยมีแก้ไขข้อบกพร่องของหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ 2524 ให้มีความสามารถในทางปฏิบัติมากกว่าทฤษฎี รวมทั้งมีคุณธรรมและสามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของ อาชีพกับตลาดแรงงาน ให้ผู้เรียนมีความสามารถในการจัดการเชิงธุรกิจ เชิงอุตสาหกรรม และเชิงเทคโนโลยี (ประเชิญ ครูไพศาล, 2537 : 9) การดำเนินการพัฒนาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2556 เพื่อให้เป็นไปตาม มาตรฐานคุณวุฒิอาชีวศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในปี พ.ศ. 2560 ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรในประเภท วิชาคหกรรม จำนวน 5 สาขาวิชา ได้แก่ สาขาวิชาธุรกิจเสริมสวย สาขาวิชาแฟชั่นและสิ่งทอ สาขาวิชาธุรกิจคหกรรม และสาขาวิชาอาหารและโภชนาการ ในปี พ.ศ. 2557 ได้ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พุทธศักราช 2557 และในปี พ.ศ. 2562 ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พุทธศักราช 2562 ในประเภทวิชา คหกรรม จำนวน 7 สาขาวิชา ได้แก่ สาขาวิชาเทคโนโลยีแฟชั่นและ เครื่องแต่งกาย สาขาวิชาอาหารและโภชนาการ สาขาวิชาการบริหารงานคหกรรมศาสตร์ สาขาวิชาธุรกิจความงาม สาขาวิชาธุรกิจคหกรรม สาขาวิชาการจัดการดูแลผู้สูงอายุ และสาขาวิชาเซฟอาหารไทย ให้มีเนื้อหาที่ทันสมัย สอดคล้องเป็นไปตามแนวนโยบายการจัดการอาชีวศึกษารอบมาตรฐานคุณวุฒิแห่งชาติ มาตรฐานคุณวุฒิ อาชีวศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ตลอดจนสอดคล้องกับมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพของสถาบัน คุณวุฒิวิชาชีพ และสอดคล้องกับมาตรฐานฝีมือแรงงานตามที่กระทรวงแรงงานกำหนด สามารถตอบสนองความต้องการของสถานประกอบการ ตลาดแรงงาน ชุมชนและท้องถิ่น(สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2562: ออนไลน์)

3. คหกรรมศาสตร์ศึกษาในระดับอุดมศึกษา หลักสูตรการสอนระดับปริญญาตรีด้านคหกรรมศาสตร์มี หลากหลายสาขาวิชา เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนตามความสนใจ ความถนัด และความต้องการในการประกอบอาชีพใน อนาคต ขอบข่ายเนื้อหาที่มีลักษณะเฉพาะเน้นความรู้ทางวิชาการและทักษะปฏิบัติ ที่ผู้เรียนสามารถนำไปประกอบ อาชีพได้และตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงาน รวมถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่ง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ได้เปิดแผนกเศรษฐศาสตร์เป็นแห่งแรกในประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2497

หลักสูตรคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา ในปี พ.ศ. 2523 เปิดหลักสูตรคหกรรมศาสตร์ในระดับปริญญาโท และในปี พ.ศ. 2530 ภาควิชาอาชีวศึกษาได้เปิดหลักสูตรคหกรรมศาสตร์ศึกษา ระดับปริญญาโทและในปี พ.ศ. 2559 เปิดหลักสูตรระดับปริญญาเอก ปรัชญาดุสิตบัณฑิต สาขาคหกรรมศาสตร์ ในปี พ.ศ. 2499 โรงเรียนการเรือน เปิดสอนหลักสูตร ป.กศ. (คหกรรมศาสตร์) เป็นปีแรก ต่อมาในปี พ.ศ. 2504 ได้มีการเปิดสอนถึงระดับปริญญาตรีและ เปลี่ยนชื่อจากโรงเรียนการเรือนพระนคร เป็นวิทยาลัยครูสวนดุสิต ในปี พ.ศ. 2536 เปลี่ยนเป็น สถาบันราชภัฏสวนดุสิต และในปี พ.ศ. 2559 ใช้ชื่อโรงเรียนการเรือน ในปี พ.ศ. 2510 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เปิดหลักสูตรคหกรรมศาสตร์ ในปี พ.ศ. 2517 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เปิดหลักสูตรคหกรรมศาสตร์ ในปี พ.ศ. 2520 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เปิดหลักสูตรบ้านและชุมชน สังกัดคณะมนุษยศาสตร์ การศึกษานอกระบบที่เปิดสอน คหกรรมศาสตร์ในระดับอุดมศึกษา คือ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช และมหาวิทยาลัยรามคำแหง

นอกจากนี้การศึกษาสายอาชีพได้ยกระดับจากอาชีวศึกษาและเปิดสอนระดับอุดมศึกษา ในปี พ.ศ. 2531 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ทรงโปรดเกล้าฯ พระราชทานชื่อใหม่ว่า สถาบันเทคโนโลยี ราชมนคล เปิดสอนระดับปริญญาตรี วิทยาเขตที่เปิดหลักสูตรคหกรรมศาสตร์ในสาขาต่าง ๆ มี 4 มหาวิทยาลัย ได้แก่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ศรีวิชัย และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร ซึ่งปัจจุบันได้เปิดหลักสูตรระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และ ปริญญาเอก สาขาคหกรรมศาสตร์ นอกจากนี้ยังมีมหาวิทยาลัยราชภัฏที่สอนด้านคหกรรมศาสตร์ทั่วประเทศ ทั้งนี้ ได้สังเคราะห์การจัดการศึกษาคหกรรมศาสตร์เชื่อมโยงคหกรรมศาสตร์ศึกษาทั้ง 3 ระดับ ดังแสดงในรูปที่ 1

แผนภาพที่ 1 การจัดการศึกษาด้านคหกรรมศาสตร์

สมรรถนะผู้เรียนในอนาคต

1. สมรรถนะ

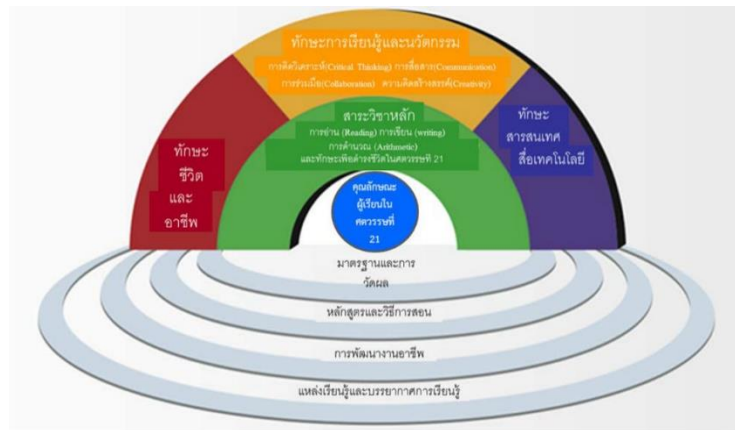
สมรรถนะ (Competency) หมายถึง คุณลักษณะของบุคคล ซึ่งได้แก่ ความรู้ ทักษะ ความสามารถ และคุณสมบัติต่างๆ อันได้แก่ ค่านิยม จริยธรรม บุคลิกภาพ คุณลักษณะทางกายภาพ และอื่น ๆ ซึ่งจำเป็นและสอดคล้องกับความเหมาะสมกับองค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องสามารถจำแนกได้ว่าผู้ที่จะประสบความสำเร็จในการทำงานได้ต้องมีคุณลักษณะเด่น ๆ อะไร หรือลักษณะสำคัญ ๆ อะไรบ้าง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ สาเหตุที่ทำงานแล้วไม่ประสบความสำเร็จ เพราะขาดคุณลักษณะบางประการคืออะไร เป็นต้น (สถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ, 2562:ออนไลน์)

สมรรถนะตามสายวิชาชีพ (Discipline-specific or Functional Competency) หมายถึง คุณลักษณะ (ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม) ที่บุคคลในแต่ละสายวิชาชีพจำเป็นต้องมี เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้ประสบความสำเร็จ ซึ่งจะเป็นสมรรถนะที่แตกต่างกันไปตามบทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบ ได้แก่ การคิดวิเคราะห์ การมองภาพองค์รวม การพัฒนาศักยภาพคน การส่งงานตามอำนาจหน้าที่ การสืบเสาะหาข้อมูล ความเข้าใจข้อแตกต่างทางวัฒนธรรม ความเข้าใจผู้อื่น ความเข้าใจองค์กร ความถูกต้องของงาน ความมั่นใจในตนเอง ภาวะผู้นำ วิสัยทัศน์ ศักยภาพเพื่อนำการเปลี่ยนแปลง และการควบคุมตนเอง เป็นต้น (สถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ, 2562 : ออนไลน์) ความสามารถในการทำงานหรือการประกอบอาชีพนั้นต้องใช้ความสามารถที่มีอยู่ในตัวบุคคล เพื่อจะทำภารกิจของงานนั้น ถ้าบุคคลใดมีความสามารถในการทำงานได้ เรียกว่า เป็นคนที่มีสมรรถนะในการทำงาน และในทางตรงข้าม ถ้าบุคคลใดไม่สามารถทำงานได้ก็เรียกว่าเป็นคนไม่มีสมรรถนะ การสร้างเสริมให้คนมีความสามารถในการทำงานเป็นการสร้างสมรรถนะให้เกิดขึ้นในตัวบุคคล และการออกแบบสมรรถนะ รวมถึงการฝึกอบรมคนให้มีสมรรถนะสำหรับการทำงานจึงเป็นสาระสำคัญของการจัดการเรียนการสอนทางด้านอาชีวศึกษาและการฝึกอาชีพ (Vocational Education and Training หรือ VET) (สำนักงานบริหารการมัธยมศึกษาตอนปลาย, 2560 : ออนไลน์)

2. ทักษะในอนาคต

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ได้กำหนดจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (3Rs8Cs) ประกอบด้วย ทักษะและคุณลักษณะต่อไปนี้ 1) 3Rs ได้แก่ การอ่านออก (Reading) การเขียนได้ (Writing) และการคิดเลขเป็น (Arithmetic) 2) 8Cs ได้แก่ ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving) ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation) ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์ (Cross – cultural Understanding) ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ (Collaboration, Teamwork and Leadership) ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และการรู้เท่าทันสื่อ (Communications, Information and Media Literacy)

ทักษะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Computing and ICT Literacy) ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้ (Career and Learning Skills) และความมีเมตตา กรุณา มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม (Compassion) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560:4) ดังแสดงในรูปที่ 2

แผนภาพ ที่ 2 กรอบแนวคิดการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21
ที่มา : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2560 : 3)

กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เป็นกลุ่มสาระที่ช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง สามารถนำความรู้เกี่ยวกับการดำรงชีวิต การอาชีพ และเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการทำงานอย่างมีความคิดสร้างสรรค์ และแข่งขันในสังคมไทยและสากล เห็นแนวทางในการประกอบอาชีพ รักการทำงาน และมีเจตคติที่ดีต่อการทำงาน สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างพอเพียงและมีความสุข มุ่งให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 : 204-205)

1. ความสามารถในการสื่อสาร เป็นความสามารถในการรับและส่งสาร มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษา ถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง ตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ

2. ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม

3. ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เผชิญได้ อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา และมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม

4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคม ด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อมและการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเป็นความสามารถในการเลือก และใช้เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม ในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ถูกต้อง เหมาะสม และมีคุณธรรม

การจัดการอาชีวศึกษา เป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้สำเร็จการศึกษาอาชีวศึกษาให้มีความรู้ มีทักษะและการประยุกต์ใช้เป็นไปตามมาตรฐานคุณวุฒิอาชีวศึกษาแต่ละระดับการศึกษา และมีคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2562 : ออนไลน์)

1. ด้านความรู้ มีความรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริง ตามหลักการ ทฤษฎี และแนวปฏิบัติต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาที่เรียนหรือทำงาน โดยเน้นความรู้เชิงทฤษฎี และหรือข้อเท็จจริง เป็นไปตามมาตรฐานคุณวุฒิอาชีวศึกษาแต่ละระดับการศึกษา

2. ด้านทักษะและการประยุกต์ใช้ มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ทักษะวิชาชีพ และทักษะชีวิต เป็นไปตามมาตรฐานคุณวุฒิอาชีวศึกษาแต่ละระดับการศึกษา สามารถประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน และการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และมีสุขภาวะที่ดี

3. ด้านคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ เจตคติและกิจนิสัยที่ดี ภูมิใจและรักษาเอกลักษณ์ของชาติไทย เคารพกฎหมาย เคารพสิทธิของผู้อื่น มีความรับผิดชอบตามบทบาทหน้าที่ของตนเองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีจิตสาธารณะ และมีจิตสำนึกรักษาสิ่งแวดล้อม

คหกรรมศาสตร์ในระดับอุดมศึกษา มุ่งผลิตบัณฑิตในสาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ที่มีความรู้และทักษะด้านวิชาชีพ ควบคู่ไปกับการมีคุณธรรม จริยธรรม และเจตคติที่ดี ตระหนักในการอนุรักษ์และเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นรวมทั้งศิลปวัฒนธรรมไทยนั้น เป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมของบุคคล ชุมชนและสังคม บัณฑิตในสาขาวิชาคหกรรมศาสตร์จะมีมาตรฐานผลการเรียนรู้อย่างน้อย 5 ด้าน ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา แห่งชาติ ดังนี้ 1) ด้านคุณธรรม จริยธรรม 2) ด้านความรู้ 3) ด้านทักษะทางปัญญา 4) ด้านทักษะความสัมพันธ์

ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ 5) ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2557:ออนไลน์)

คหกรรมศาสตร์ศึกษาและการสร้างสมรรถนะผู้เรียนในอนาคต

การพัฒนาผู้เรียนให้ประสบความสำเร็จ บรรลุเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 มีหลักการที่สำคัญประกอบด้วย

1. ด้านหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตรคหกรรมศาสตร์ ควรมิ่ววิชาพื้นฐานวิชาการที่ดี มีความยืดหยุ่น สอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรม เพิ่มวิชาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและคอมพิวเตอร์ วิชาแกนคหกรรมศาสตร์ เน้นในเรื่องของครอบครัวและการจัดการทรัพยากรครอบครัวและชุมชน วิชาเฉพาะมุ่งวิชาเฉพาะทางเพื่อใช้ในการประกอบอาชีพ ควรสอดแทรกการวิจัยในหลักสูตร การคิดเชิงวิพากษ์ เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิด เพิ่มความรู้ทางด้านภาษาให้มากขึ้น (นนทลี พรธาดาวิทย์ และอมรรัตน์ อนันต์วรราชพงษ์, 2551 : 32) บูรณาการเนื้อหาวิชามากขึ้น ด้วยนวัตกรรมที่หลากหลาย ร่วมกันอนุรักษ์โลกาภิวัตน์และท้องถิ่นอภีวัตน์ให้สมดุล (ทัศนยา เมฆเวียง, 2549 : 49) หลักสูตรคหกรรมศาสตร์ควรสร้างคนให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สร้างจิตสำนึกในจรรยาวิชาชีพ มีความรับผิดชอบต่อ สร้างคนดีให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม ให้มีทักษะในการจัดการวางแผน ตัดสินใจ คิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ความมีระเบียบวินัย ซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร (อมรรัตน์ อนันต์วรราชพงษ์, 2548 : 226)

2. ด้านการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ทางด้านคหกรรมศาสตร์เพื่อสร้างสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 ให้เกิดกับผู้เรียน คือ มีการกำหนดผลการเรียนรู้และเกณฑ์การปฏิบัติของผู้เรียนเพื่อให้เกิดสมรรถนะภายใต้การวางแผน การจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับการวัดประเมินผล (นิกุล ชุ่มมั่น และคณะ, 2563 : 70) การพัฒนาหลักสูตรในทุก ระดับชั้นให้มีคุณภาพหรือมาตรฐานเพื่อพัฒนาทักษะและคุณลักษณะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนส่งเสริมให้มีการจัดการเรียนรู้แบบคิดวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ในมิติ คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมสังคมพหุวัฒนธรรม หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและความเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21 การจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมการใช้ในการจัดการเรียนรู้ รูปแบบการจัดการเรียนรู้หรือการจัด กิจกรรมเรียนรู้ที่จะนำไปสู่คุณภาพ การจัดการเรียนการสอน เช่น การสอนแบบโครงงาน การสอนแบบสืบเสาะ รูปแบบการเรียนรู้แบบพัฒนาทักษะการคิดและรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับทาง (มานะ สินธุวงษานนท์, 2562 : 123) การจัดการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่น เน้นการเสริมพลังอำนาจ ความคิดสร้างสรรค์ การคิดอย่างมี วิจัยญาณ ความสามารถในการวิพากษ์วิจารณ์เชิงวัฒนธรรมพัฒนาสมรรถนะเพื่อการแข่งขันในเวทีโลก และแสดง หาค่านิยมสำหรับโลกอนาคตด้วยตนเอง (ทัศนยา เมฆเวียง, 2549 : 301) ควรให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงมากที่สุด ควรยี่ดวิธีการสอนผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การสอนควรเป็นลักษณะการบูรณาการเพื่อให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น จัดเสริมประสบการณ์ด้านต่างๆ รวมทั้งด้านวิชาชีพ การเรียนการสอนควรเน้นทั้งทฤษฎีและการปฏิบัติ ให้มีความสมดุลกัน ควรจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้อย่างอิสระเสรี มีระบบการเรียนการสอนที่

เชื่อมต่อระหว่างสถาบัน มีมาตรฐานการศึกษา นำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน สอนระบบการคิดและจัด
นิทรรศการแสดงผลงานของผู้เรียน (นนทลี พรธาดาวิทย์ และอมรรัตน์ อนันต์วราพงษ์, 2551 : 32)

3. ด้านผู้สอน หัวใจสำคัญในการจัดการเรียนการสอน คือ ผู้สอนซึ่งมีบทบาทสำคัญที่สุด สมรรถนะของผู้สอนใน
การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 นนนทลี พรธาดาวิทย์ (2545 : 267-269) กล่าวถึงคุณลักษณะ
ของผู้สอนคหกรรมศาสตร์ ได้แก่ 1) ด้านบุคลิกภาพ ผู้สอนในอนาคตควรมีการพัฒนาตนเองตลอดเวลา มีความขยัน
อดทน มีความสุขในการทำงาน มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความเป็นประชาธิปไตย ยอมรับการเปลี่ยนแปลงและ
การพัฒนาอย่างมีเหตุผล สิ่งสำคัญคือ ควรมีจิตสำนึกของความเป็นครูมีคุณธรรมจริยธรรมในการทำงาน 2) ด้านความ
รู้ความสามารถ ผู้สอนควรมีพื้นฐานทางปรัชญา แนวคิดของวิชาชีพอย่างลึกซึ้ง มีความรู้ในวิชาชีพที่สอนอย่างมีระบบ
การวางแผนการสอนที่ดี มีกลยุทธ์การสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียน นำความรู้ทางเทคโนโลยีใหม่มาปรับใช้ได้
เหมาะสม 3) การพัฒนาศักยภาพผู้สอน โดยการเข้าร่วมประชุมสัมมนาวิชาการหรือฝึกอบรมในหัวข้อใหม่ ๆ ที่เขามา
ศึกษา ว่าเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนการสอนและวิชาชีพ 4) การพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน โดยเสริมสร้าง
ทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพให้กับผู้เรียน ปลูกฝังคุณค่าและประโยชน์ของคหกรรมศาสตร์ที่มีต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน
สังคมและประเทศ เสริมสร้างบุคลิกภาพที่ดีให้กับผู้เรียน กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตลอดเวลา ส่งเสริมทักษะ
ด้านการคิด การเขียนและการอ่านให้กับผู้เรียน ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมี
จิตสาธารณะ 5) การพัฒนาวิชาชีพ โดยการประชาสัมพันธ์นำเสนอผลงานที่เป็นวิชาการ เพื่อสร้างคุณค่าให้กับวิชาชีพ
คหกรรมศาสตร์ศึกษา ค้นคว้าวิจัยและพัฒนาวิชาการ เพื่อการค้นพบแนวทางใหม่ในการพัฒนาวิชาชีพให้มีความ
เจริญก้าวหน้า และสร้างมาตรฐานวิชาชีพ

4. ด้านผู้เรียน การพัฒนาผู้เรียนให้มีลักษณะและทักษะในการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ตามแผนการศึกษา
แห่งชาติ อาจดำเนินการจัดกิจกรรมในหลายรูปแบบ เช่น การส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาตนเอง
ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาความสามารถและคุณภาพของบุคคล ทั้งในส่วนตัวและในการประกอบอาชีพ เกิดความ
เจริญงอกงามทางความรู้ สติปัญญา ทักษะ จิตใจ เจตคติและสังคม ผู้เรียนคหกรรมศาสตร์ในอนาคตควรมี
คุณลักษณะ ดังนี้ 1) ด้านความรู้ ควรมีความรู้พื้นฐานทางเทคโนโลยีใหม่ ๆ มีความเข้าใจปรัชญาและจุดมุ่งหมายของ
คหกรรมศาสตร์ และมีความรู้พื้นฐานทางวิชาการ 2) ด้านบุคลิกภาพ ควรมีความตั้งใจ มีความสุขกับการเรียนและ
การทำงานคหกรรมศาสตร์ มีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น มีความรับผิดชอบ ใฝ่รู้ ค้นหาคำถามและข้อมูลข่าวสาร
ตลอดเวลา กระตือรือร้น ขยัน อดทน มีวิสัยทัศน์ในการทำงาน มีความถนัดในวิชาชีพ มีความเป็นสากล 3) ด้านทักษะ
ควรมีทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณ์ญาณและมีเหตุผล คิดอย่างสร้างสรรค์ รู้จักประยุกต์ความรู้ทางทฤษฎี
สู่การปฏิบัติ ภาคภูมิใจในวิชาชีพ (นนทลี พรธาดาวิทย์ และอมรรัตน์ อนันต์วราพงษ์, 2551 : 33)

การจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างสมรรถนะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เป็นหน้าที่ของทุกภาคส่วน อาทิ
สถาบันการศึกษา ชุมชน ครอบครัว และองค์กรต่างๆ สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันและการทำงาน เน้น

สร้างองค์ความรู้จากการปฏิบัติจริง ปรับตัวและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข บนฐานวิถีชีวิตใหม่และยั่งยืน ซึ่งได้สรุป
กรอบการพัฒนาผู้เรียนคหกรรมศาสตร์เพื่อสร้างสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 ไว้ดังรูปที่ 3

แผนภาพที่ 3 กรอบการพัฒนาผู้เรียนคหกรรมศาสตร์เพื่อสร้างสมรรถนะในศตวรรษที่ 21

สรุป

คหกรรมศาสตร์ศึกษามีตั้งแต่ระดับประถมศึกษา อาชีวศึกษา และอุดมศึกษา การจัดการศึกษาเพื่อให้
ผู้เรียนวิชาชีพมีคุณลักษณะในศตวรรษที่ 21 สามารถสรุปแนวทางของคหกรรมศาสตร์ศึกษาและการสร้างสมรรถนะ
ผู้เรียนในอนาคต มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 หลักสูตร คือ 1) มีหมวดวิชาที่เหมาะสม ทั้งวิชาพื้นฐาน วิชา
แกน วิชาชีพเฉพาะ 2) มีการบูรณาการเนื้อหาวิชาด้วยนวัตกรรมที่หลากหลาย และ 3) เน้นความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
คุณธรรม ทักษะการจัดการและคิดวิเคราะห์ องค์ประกอบที่ 2 การจัดการเรียนการสอน โดยเน้น 1) การเรียนรู้ให้เกิด
สมรรถนะ 2) การเรียนรู้แบบคิดวิเคราะห์และความคิดสร้างสรรค์ 3) การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการ
จัดการเรียนรู้ 4) การเรียนการสอนที่ยืดหยุ่น และ 5) ให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
องค์ประกอบที่ 3 ผู้สอน โดย 1) มีบุคลิกภาพที่ดี 2) มีความรู้ ความสามารถ 3) มีการพัฒนาศักยภาพอย่างสม่ำเสมอ
และ 4) มีการพัฒนาวิชาชีพโดยนำเสนอผลงานทางวิชาการ องค์ประกอบที่ 4 ผู้เรียน คือ 1) ความรู้ มีความรู้พื้นฐาน
ทางวิชาการ และพื้นฐานทางเทคโนโลยีใหม่ๆ 2) บุคลิกภาพ มีความตั้งใจ มีความสุขกับการเรียนและการทำงาน
3) ทักษะการคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ และมีเหตุผล การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนด้านคหกรรมศาสตร์ให้มีคุณลักษณะ
และมีทักษะตามการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ต้องให้ความสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้ได้เรียนรู้จริงและปฏิบัติจริง มี
การจัดการเรียนรู้ร่วมกับสถานประกอบการ และมีการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนเพื่อเป็นพัฒนาสมรรถนะ

ผู้เรียนวิชาชีพ พัฒนาและประยุกต์รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาผู้เรียนวิชาชีพ
คหกรรมศาสตร์

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กุลขนิษฐ ราชชนบุญวัฒน์. (2553). *คหกรรมศาสตร์เพื่อชีวิต*. กรุงเทพมหานคร: เม็ดทรายพริ้นติ้ง.
- ทัศนาศ เมฆเวียง. (2549). *วิวัฒนาการของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา ในสมัยรัตนโกสินทร์*. คุชภินิพนธ์สาขาวิชาอุดมศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นนทลี พรธาดาวิทย์. (2545). *วิถิคหกรรมศาสตร์ในประเทศไทย : บทสะท้อนวิสัยทัศน์และกระบวนทัศน์จากปัจจุบันสู่นาคต*. คุชภินิพนธ์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นนทลี พรธาดาวิทย์ และอมรรัตน์ อนันต์วราพงษ์. (2551). *การพัฒนาภาพลักษณ์คหกรรมศาสตร์ในสังคมไทย. คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม*. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- นิกุล ชุ่มมั่น และคณะ. (2563). *อุตสาหกรรมศึกษาและการเสริมสร้างสมรรถนะผู้เรียน*. *วารสารวิชาการอุตสาหกรรมศึกษา*. 14 (2), 60-74.
- ประเชิญ ครูไพศาล. (2537). *วิชาชีพคหกรรมศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: อมรการพิมพ์.
- ประยูร บุญใช้. (2564). *การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สำหรับครูประถมศึกษา*. *วารสารพัฒนาการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยรังสิต*. 15 (1), 118-137.
- มณี โกสุมาต. (2540). *พฤติกรรมการสอนคหกรรมศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- มานะ ลินจุงชานนท์. (2562). *กลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนสู่ความเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21*. *วารสารนาคบุตรปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช*. 11 (2), 118-129.
- ระพีพัฒน์ หาญโสภิต และคณะ. (2563). *การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 : ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ*. *วารสารวิชาการธรรมทรรศน์*. 20 (2), 163-172.
- สถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ (องค์การมหาชน). (2562). *นิยามศัพท์. ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 4 มกราคม 2565. แหล่งที่มา: <http://www.rpqthailand.com/define.php>.
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2562). *หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2562. ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 7 มกราคม 2565. แหล่งที่มา: <https://bsq.vec.go.th>
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2557). *กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา. ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 7 มกราคม 2565. แหล่งที่มา: [http://www.mua.go.th/users/tqfhed/news/data6/Bachelor%20of%20Science%20\(Home%20Economics\).PDF](http://www.mua.go.th/users/tqfhed/news/data6/Bachelor%20of%20Science%20(Home%20Economics).PDF)

- สำนักงานบริหารการมัธยมศึกษาตอนปลาย. (2560). แนวทางการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 4 มกราคม 2565. แหล่งที่มา: https://webs.rmutl.ac.th/assets/upload/files/2016/09/20160908101755_51855.pdf
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- อมรรัตน์ อนันต์วราพงษ์. (2548). *ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ : หลักสูตรทฤษฎีระดับอุดมศึกษา*. ดุษฎีนิพนธ์ สาขาวิชาอาชีวศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Bualamyai, S. (1993). *The Re-conceptualization of The Well-Being of Individuals and Families in Home Economics Education: Historical and Critical Research into The Ongoing Growth of Home Economics Education in Thailand*. Dissertation Abstract International. Pennsylvania: The Pennsylvania State University.
- East, M. (1980). *Home Economics: Past, Present and Future*. Boston: Allyn and Bacon, Inc.
- Parker, F. J. (1983). *Home Economics : An Introduction to a Dynamijc Profession*. (2nd ed.) New York: Macmillan Publishing Co., Inc.